

Wat is een positief, veilig en rijk leerklimaat voor schrijven (KO en LO)

1. Zorg dat elk kind voelt zich thuis in de klas

- Laat kinderen vooral schrijven over eigen ervaringen, dingen die sterk leven in de klas, onderwerpen die hen aanspreken, ... (A)
- Geef kinderen die het nodig hebben meer tijd voor het maken van een schrijfo opdracht. (A)
- Zorg dat er voor de kleuters van de derde kleuterklas herkenpunten zijn in het eerste leerjaar wat betreft de inrichting: bv. gebruik maken van dezelfde symbolen en pictogrammen, van gelijkaardige hoeken... (A)
- Focus in de feedback op een schrijfo opdracht op de inhoud van de boodschap. (A)
- Specifiek voor kleuters:
Zorg dat er voor de kleuters van de derde kleuterklas herkenpunten zijn in het eerste leerjaar wat betreft het aanbod: bv. gebruik maken van dezelfde woorden en terminologie, bepaalde spelletjes, activiteiten, liedjes, boekjes laten terugkomen... (A)
- Duid alle taalfouten in een schrijfo opdracht aan en laat ze ook verbeteren door de leerling. (NA)

2. Benader elk kind vanuit groeimogelijkheden

- Specifiek voor lager:
Maak van fouten die kinderen maken leermomenten. Reflecteer over de gemaakte fouten. (A)
- Zorg voor veel positieve bevestiging. (A)
- Streef ernaar om de schrijftaak of opdracht rond ontluikende geletterdheid met alle kinderen op ongeveer dezelfde tijd af te ronden. (NA)
- Het is te moeilijk voor leerlingen om hun eigen schrijfproducten en die van hun medeleerlingen te beoordelen. (NA)
- Laat in de lagere school verschillende soorten schrijftaken schrijven: informatieve teksten, verhalen, tekstballonnen. Zorg dat elke tekstsoort in elk leerjaar aan bod komt. Werk hier ook al aan in de kleuterklas. (A)
- Specifiek voor lager:
Het herwerken van een schrijfproduct is een onderdeel van het schrijfproces. (A)

3. Voorzie een rijk aanbod op vlak van schrijfmateriaal, werkvormen, ...

- Het is onmogelijk om lessen mondelinge taalvaardigheid te combineren met lessen schrijfvaardigheid of het werken aan ontluikende geletterdheid. Het is niet haalbaar om op beide domeinen doelen te formuleren. Het is bovendien ook niet nodig: mondelinge taalvaardigheid speelt geen rol voor schrijfvaardigheid. (NA)
- Specifiek voor lager:
Zwakke schrijvers kun je helpen door hen makkelijke schrijftaken te geven, waarbij ze korte zinnen en reeds gekende zinsconstructies kunnen gebruiken om de opdracht tot een goed einde te brengen. (NA, systematisch eenvoudigere taken aanbieden biedt te weinig uitdaging = doelenverlaging)
- Het gebruik van de computer is belangrijk in een krachtige schrijfvaardigheidsdidactiek, zowel in de kleuterklas als in de lagere school. (A)
- Het is niet nodig om elke dag een schrijfopdracht te geven of te werken aan ontluikende geletterdheid. (NA)
- Veel creatieve en functionele schrijfontwikkelingskansen geven aan kleuters en leerlingen eerste leerjaar is belangrijker dan gericht werken aan handschriftontwikkeling en schrijfhouding. (A)
- Alles wat met ontluikende geletterdheid te maken heeft, is toch vooral iets voor halverwege de derde kleuterklas. (NA)
- Specifiek voor kleuters:
Kinderen laten experimenteren met schrijven door te tekenen, te kribbelen of een 'eigen spelling' uit te vinden is een goede manier om lees- en schrijfvaardigheden te ontwikkelen. (A)
- Voor taalzwakkere kleuters/leerlingen is het werken met een schriftelijke neerslag (symbolen, picto's, een stappenplan, kernwoorden...) een goede ondersteuning van mondelinge interactie. (A)
- Specifiek voor kleuter:
Voorzie niet alleen in de schrijfhoek, maar ook in andere hoeken schrijfmateriaal (bv. flappen en stiften voor het tekenen van eigen bouwplannen in de bouwhoek, stempels en papier voor het maken van een klantenkaart in winkelhoek...). (A)
- In de klas(zowel in de kleuterklas als in het lager onderwijs) moeten veel boodschappen te zien zijn: kalenders, schrijfproducten van kinderen, pictogrammen, posters, nieuwsbord ... (A)
- Werkblaadjes en werkschriftjes zijn een goede manier om voorbereidende lees- en schrijfvaardigheden aan te leren. (A, maar niet als enige manier en niet hetgene waar je het sterkste op inzet)

4. Werk met alle kleuters/leerlingen aan alle doelen van taal

- Het is goed om leesplezier te stimuleren. Kinderen die veel lezen worden vaker geconfronteerd met schriftbeelden en kunnen zo werken aan hun spellingsvaardigheden. (A)
- Werken aan een sterke mondelinge taalvaardigheid is belangrijk voor de ontwikkeling van ontluikende geletterdheid: kinderen hebben anderen nodig om mee van gedachten te wisselen en hun ideeën over verhalen en geschreven boodschappen aan te toetsen. (A)
- In de onderbouw beperkt het schrijfonderwijs zich noodzakelijk tot eenvoudige (invul)taken; het echte schrijfproces begint pas in de bovenbouw. (NA)
- Specifiek voor kleuters:
Het is zinloos om met 2,5-jarige anderstalige kleuters aan ontluikende geletterdheid te werken als ze zich nog niet eens in het Nederlands kunnen uitdrukken en bijna geen woordenschat in het Nederlands hebben. (NA)
- Samen met kleuters/leerlingen reflecteren op wat, waarom en hoe ze 'geschreven' hebben, is in het kader van ontluikende geletterdheid/schrijfvaardigheid minstens even belangrijk als het 'schrijven' zelf. (A)
- Specifiek voor lager:
Wanneer het met de vormcorrectheid van een schrijfproduct goed zit, is de schrijftaak al grotendeels geslaagd. (NA)
- Specifiek voor lager:
De leerkracht dient zich steeds op te stellen als welwillende lezer en door slechtgevormde zinnen en vormfouten heen de betekenis proberen achterhalen. (NA, ook in 'de echte wereld' stellen mensen zich niet altijd op als welwillende lezer, luisteraar, ... Je bewijst er je leerlingen dus geen dienst mee om dit te doen).

5. Ga bewust om met taal in alle vakken en activiteiten

- Een LO-leerkracht kan niet aan schrijfvaardigheid of ontluikende geletterdheid werken. (NA)
- Je kan alleen aan schrijven werken tijdens de taalles. (NA)
- Specifiek voor lager:
Voorzie allerlei middelen die uitnodigen tot schrijven: een ideeën- of brievenbus, een prikbord, een klasdagboek of klasblog, een vriendenboekje van de leerkracht/leerlingen, een boek met eigen schrijfsels (verhalen, gedichten)... (A)

Stellingen Schrijven met beoordeling

- Het is belangrijk om doorheen de hele dag als leerkracht bewust een lees- en schrijfmodel voor de kleuters te zijn en regelmatig je eigen lees- en schrijfgedrag te duiden. (A)
- Je kan het werken aan ontluikende geletterdheid als bijkomend aandachtspunt integreren in heel veel activiteiten, bv. gebruik maken van visuele geheugensteuntjes bij het inoefenen van een versje of gedichtje, hoeken verrijken met schriftelijke impulsen om activiteiten veelzijdiger en grondiger te beleven (bv. een getekend scenario van een bekend sprookje). (A)
- Het is belangrijk om doorheen de hele dag bewust de lees- en schrijfpogingen van je kleuters te duiden en veel interactie op te zetten met je kleuters rond schriftelijke communicatie. (A)

6. Ga positief om met taalheterogeniteit

- Kinderen met een thuistaal die niet het Nederlands is, mogen ook iets in hun eigen taal noteren bij een tekening of schrijfproduct. (A)
- Specifiek voor lager:
Het heeft geen zin om kinderen (delen van) hun schrijftaak in hun eigen taal te laten schrijven. Dan kan er niemand feedback geven. (NA)

De meeste uitspraken zijn ontleend aan:

BEGINSITUATIE-ANALYSE-INSTRUMENT. SCHRIJFVAARDIGHEID –LAGER ONDERWIJS Ontwikkeld door Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO). Met de steun van Voorrangbeleid Brussel vzw (VBB)

BEGINSITUATIE-ANALYSE-INSTRUMENT. ONTLUIKENDE GELETTERDHEID–KLEUTERONDERWIJS Ontwikkeld door Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO). Met de steun van Voorrangbeleid Brussel vzw (VBB)